

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Николай Йорданов

относно: докторска теза ПРЕДИЗВИКАНОТО ТЯЛО
на Деяна Манева Нов Български Университет, Департамент Театър

Текстът с общ обем от 181 стандартни страници се състои от 3 части: „Тялото преди ролята”, „Модели и принципи – експериментите на голямата реформа” и „Театралните лаборатории”.

Първата глава започва с проблема за актьорския тренинг. Тук се споменават имената основни фигури, занимавали се с практическо изследване на изкуството на актьора, превърнали се в емблеми на театъра на XX век - от Станиславски до театралните антрополози Еуженио Барба, Йежи Гротовски, Томас Ричардс, Ричард Шехнер. Акцентът е поставен върху тренингът и неговото значение за изграждането на актьора – не само за неговата физическа кондиция, но и за емоционалната му сетивност, за границите на въображението, за самото разбиране за „Аз-а”. Следва бърз преглед на т. нар. „влияния на Изтока”, в който се посочват базисните разлики между европейския театър и такива театрални традиции като театър Но, Кабуки, Пекинска опера, Балинезийски театър, Катакали и др., както и се коментират опитите за европейците да взимат техниките на Изтока. И най-сетне тази встъпителна за изследването част завършва с разглеждане на опозицията репертоарен театър (мейнстрийм) и алтернативен театър (фриндж, театри-лаборатории и др.) с оглед на разглеждания основен проблем в тази част – актьорският тренинг.

Във втора глава авторката разглежда структурата и функциите на етюда за обучението на актьора, както и метода на физическите действия и връзката му с рефлексологията. Тя анализира системния подход на Станиславски към актьора, един Станиславски обаче очистен от клишетата

на академизма и върнат към неговите автентични догадки за актьорската природа и пътя на обучение. Тя осветлява също така и развитието на системата на Станиславски в Америка. Пак в тази втора глава са представени и други два фундаментални подхода към изграждането на актьора – на Мейерхолд и на Михаил Чехов. Подробно са описани и анализирани някои от упражненията на Мейерхолд, с които той иска да овладее „*Технологията на тялото*”. В последната част от тази глава разглежда и психологическия жест на Михаил Чехов, както и *динамиката на груповия тренинг*, който развива Е. Вахтангов.

В третата глава „Театралните лаборатории” основно се разглежда методът на работа на Готовски и неговото влияние и своеобразно продължение в работата на Е. Балба и Т. Ричарс. Особено внимание е обърнато на т нар. от Готовски *театър на източниците*, който се стреми към универсалност в търсене на общото за „телата и културите”. Разглежда се и театралната антропология на Е. Барба, както и техниката на така нареченото „*inner action*”, която се експериментира в ”Работен Център на Йежи Готовски и Томас Ричардс”.

Така Станиславски и Готовски се оказват основните „философи на тялото”, които задават хоризонтите за търсенията през първата и съответно втората половина на ХХ век.

Трябва специално да се подчертае, че във всички глави има приложени като описание конкретни упражнения, което прави изследването добро учебно помагало за всички интересувачи се практически теоретически от актьорския тренинг.

Препоръките към настоящата работа се свеждат до две основни:

Първо, за едно научно изследване е задължително да има обособена в края на работата част на цитираната, но и на ползвана литература. В последната могат да бъдат посочени и други изследвания, правени в България, които пряко или косвено засягат тази проблематика.

И второ, струва ми се, че е необходимо едно кратко заключение, в което да се реюмират основните открития и предлагани техники за обучението на актьора през отминалото столетие с оглед на хоризонта от началото на ХХІ век.

Разбира се, на места са необходими и леки стилистични и композиционни редакции.

Но въпреки пожеланията, като цяло работата на Деляна Манева може да бъде определена като сериозен изследователски труд, който аналитично и добросъвестно подрежда картината от водещите стратегии за изграждането и обучението на актьора, които съвременния театър ни е завещал. Тя умело съчетава ерудицията си с оригинален поглед върху разглежданите проблеми. Безспорно доказано умение е интелектуалното осмисляне на разбличните подходи и системи, както и стремежа да види общото и универсалното между тях.

Николай Йорданов